

ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Ο ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Τετάρτη 23 Μαΐου 2018 στις 17.00'
Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος / Auditorium Theo Angelopoulos, Σίνα 31

Είσοδος ελεύθερη, Ταυτόχρονη μετάφραση

Στο πλαίσιο του διεθνούς συνεδρίου « Από την οθωμανική Ευρώπη στα βαλκανικά έθνη: επανεξετάζοντας το Διαφωτισμό» (Αθήνα, 23- 25 Μαΐου), θα πραγματοποιηθούν στο Γαλλικό Ινστιτούτο τέσσερις εναρκτήριοι ομιλίες με θέμα « Από την οθωμανική Ευρώπη στα βαλκανικά έθνη: επανεξετάζοντας το Διαφωτισμό» που θα είναι ανοιχτές στο ευρύ κοινό.

Οι ομιλητές θα επανέλθουν σε ορισμένα καίρια θέματα όπως στο κλασικό ερώτημα « Τι είναι τα Φώτα; », τη σχέση ανάμεσα στον ιστορικό και την πολιτική εξουσία, την κατασκευή των « εθνικών Διαφωτισμών » και, τέλος, την επίκληση των Φώτων στο πλαίσιο σύγχρονων κρίσεων.

Συμμετέχουν οι:

- **Bertrand Binoche**, καθηγητής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Paris 1 Panthéon-Sorbonne
- **Χρήστος Χατζηιωσήφ**, Ομότιμος καθηγητής Ιστορίας Νεοτέρων Χρόνων του Πανεπιστημίου Κρήτης, πρώην Διευθυντής του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών του ΙΤΕ
- **Franck Salaün**, καθηγητής γαλλικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Paul Valéry Montpellier 3 και μέλος του Ινστιτούτου Ερευνών για την Αναγέννηση, την Κλασική εποχή και τον Διαφωτισμό (IRCL, CNRS, Μονπελιέ)
- **Jean-Pierre Schandeler**, ερευνητής στο IRCL/CNRS, Πανεπιστήμιο Paul Valéry Montpellier 3

Τη συζήτηση θα συντονίσει η επίκουρη καθηγήτρια Νεώτερης και Σύγχρονης του Παντείου Πανεπιστημίου, **Χρυσάνθη Αυλαμη**, Μέλος του ερευνητικού κέντρου ANHIMA, CNRS/EHESS, Παρίσι.

Διοργανωτές του συνεδρίου είναι το Ινστιτούτο Ερευνών για την Αναγέννηση, την Κλασική εποχή και τον Διαφωτισμό (IRCL, CNRS, Μονπελιέ), η Γαλλική Σχολή Αθηνών, το Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών και το Γαλλικό Ινστιτούτο Ελλάδος.

Το συνέδριο με κεντρικό θέμα την πρόσληψη του Διαφωτισμού στα Βαλκάνια και τη θέση του στις συλλογικές αναπαραστάσεις θα συνεχιστεί στις:

24.05.2018, 9.00', στη **Γαλλική Σχολή Αθηνών** (Διδότου 6)

25.05.2018, 9.00', στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, **Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων** (οδός Χιλλ 3, Πλάκα)

Περίληψεις των ομιλιών και βιογραφικά των συμμετεχόντων

BertrandBINOCHÉ, Νέα απάντηση στο ερώτημα: Τι είναι τα Φώτα;

Μιλάμε συνήθως, ιδιαίτερα στη Γαλλία, για την « φιλοσοφία των Φώτων» χωρίς να προσδιορίζουμε τη φύση της. Κάποιες φορές, διερευνούμε τα πρότερα, αναζητώντας εκεί την καταγωγή της. Κάποιες άλλες, αναζητούμε σ' αυτήν τις ρίζες της Γαλλικής Επανάστασης, της Νεωτερικότητας κλπ. Άλλες φορές πάλι, κάνουμε διάκριση διαφόρων ρευμάτων, όπως για παράδειγμα, τα « ριζοσπαστικά » Φώτα έναντι των « μετριοπαθών » Φώτων. Δεν μας απασχολεί όμως εξίσου για ποιον λόγο ταυτίστηκαν τα Φώτα με τη φιλοσοφία, σε βαθμό που, με την αυστηρή έννοια, και η έκφραση ακόμα « φιλοσοφία των Φώτων » ν' αποτελεί πλεονασμό ή, αν προτιμάμε, ψευδεπίγραφο αναχρονισμό.

Ας επιστρέψουμε επομένως στην ερώτηση « Τι είναι τα Φώτα ;» χωρίς να καθηλωνόμαστε μπροστά στην διάσημη απάντηση του Καντ ή στη σχεδόν εξίσου διάσημη ερμηνεία του Φουκώ. Ας επανέλθουμε στη διατύπωση μέσω της οποίας προσδιορίζονται : η αποστολή των Φώτων, δηλαδή της ίδιας της φιλοσοφίας, είναι η μάχη εναντίον των προκαταλήψεων. Το πιο συχνό λάθος εδώ έχει να κάνει με το γεγονός ότι επικεντρωνόμαστε στους όρους αυτής της σχέσης και επιδιώκουμε να ορίσουμε τη « φιλοσοφία » ή τις « προκαταλήψεις » διακινδυνεύοντας βέβαια να χαθούμε σε σχολαστικές διακρίσεις. Μπορούμε ωστόσο ν' αναρωτηθούμε πάνω στην ίδια τη σχέση : τι σημαίνει εδώ η πρόθεση « εναντίον » ;

Στην πραγματικότητα, διέπεται από αμφισημία, καθώς οι φιλόσοφοι προσλαμβάνουν, μέσα από διαφορετικές και αντιφατικές μεταξύ τους τροπικότητες, τη σχέση τους με τις προκαταλήψεις. Κι αν αναρωτηθούμε πώς συνυφαίνονται αυτές οι βαθύτερες τάσεις, μπορούμε τότε να κατανοήσουμε τα Φώτα αποδιδοντάς τους έναν μη-συστηματικό χαρακτήρα.

Ο **Bertrand Binoche** είναι καθηγητής φιλοσοφίας στο πανεπιστήμιο Panthéon-Sorbonne. Μελετά την ιστορία της νεότερης φιλοσοφίας και ιδιαίτερα την εποχή των Φώτων. Επιλογή δημοσιεύσεων : *Critiques des droits de l'homme*, Paris, PUF 1989 (στα ελληνικά : *Τα ανθρώπινα δικαιώματα. Κριτική*, Αθήνα, Πατάκης, 1997) ; *Introduction à De l'esprit des lois de Montesquieu*, réédition Paris, Publications de la Sorbonne, 2015 ; *Religion privée, opinion publique*, Paris, Vrin, 2012 ; *Nommer l'histoire. Parcours philosophiques*, Paris, éditions de l'EHESS, 2018.

Χρήστος Χατζηιωσήφ, Ο ιστορικός και ο Κυρίαρχος

Παραγνωρισμένη ή θεωρούμενη απλό προοίμιο του ιστορισμού του 19^{ου} αιώνα, η ιστοριογραφία των Φώτων, αναγνωρίζεται σήμερα ως μια σημαντική, ιδιαίτερη στιγμή της Νεωτερικότητας. Ένα από τα κύρια κέντρα της ιστοριογραφίας των Φώτων βρισκόταν στο πανεπιστήμιο του Γκαίτινγκεν, και πιο συγκεκριμένα στο Ιστορικό Ινστιτούτο που ιδρύθηκε το 1767 αποτελώντας την πρώτη ακαδημαϊκή μονάδα στην Ευρώπη αφιερωμένη αποκλειστικά στη μελέτη της ιστορίας.

Θα αναλύσουμε τους θεωρητικούς προβληματισμούς των ιστορικών του Γκαίτινγκεν γύρω από το ζήτημα των σχέσεων του ιστορικού με την πολιτική εξουσία. Η σημασία των θέσεων τους πάνω στο ζήτημα αυτό υπερβαίνει το πλαίσιο του πανεπιστημίου του Γκαίτινγκεν, ακόμα και τα όρια του γερμανικού χώρου καθώς ο προβληματισμός τους τροφοδοτείται από τα γεγονότα που συντελούνταν σε όλη την Ευρώπη και οι θεωρητικές τους επιλογές έπαιρναν υπόψη τους τις προσεγγίσεις των άλλων ευρωπαϊών ιστορικών και συχνά διατυπώνονταν σε αντίλογο με αυτούς. Οι ανησυχίες των Γερμανών ιστορικών σχετικά με τη σχέση ιστορικού και πολιτικής εξουσίας συναντούσαν τους προβληματισμούς για το ίδιο ζήτημα των φιλοσόφων, όπως ο Καντ. Το παράδειγμα των Γερμανών ιστορικών έχει λοιπόν μια γενικότερη σημασία και μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε τη ριζοσπαστικότητα του Διαφωτισμού σε μια περίοδο κατά την οποία η κυριαρχία περνούσε από τους ηγεμόνες στο λαό μέσω των εκλεγμένων αντιπροσώπων του.

Ο **Χρήστος Χατζηιωσήφ** είναι ομότιμος καθηγητής Ιστορίας Νεότερων Χρόνων του Πανεπιστημίου Κρήτης. Κατά τα έτη 2009 με 2016 διέυθυνε το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του Ιδρύματος Τεχνολογίας & Έρευνας στο Ρέθυμνο Κρήτης. Οι έρευνές του εστιάζουν πάνω σε θέματα οικονομικής και κοινωνικής ιστορίας, στην ιστορία της ιστοριογραφίας και στην ιστορία της τεχνολογίας. Είναι ο γενικός επιμελητής του συλλογικού έργου *Η Ιστορία της Ελλάδας του 20^{ου} αιώνα* στις Εκδόσεις Βιβλιόραμα και διευθύνει τη σειρά «Ιστορία και Κοινωνία» στις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης. Είναι μέλος της συντονιστικής επιτροπής του ερευνητικού προγράμματος ARCHERS που εκτελείται στο Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας και επιστημονικός υπεύθυνος του υποέργου που αφορά τη μελέτη των κοινωνικών προϋποθέσεων της τεχνολογικής καινοτομίας. Η πιο πρόσφατη δημοσίευσή του είναι *H*

Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, η Γερμανία και η Επιστροφή των Εθνικισμών, Εκδόσεις Βιβλιόραμα, Αθήνα 2017.

FranckSALAÛN, Εθνικοποιείται ο Διαφωτισμός;

Από την εποχή της δημοσίευσης του συλλογικού τόμου *The Enlightenment in National Context* υπό την διεύθυνση των Roy Porter και Mikuláš Teich, έχει πολλαπλασιαστεί ο αριθμός των τοποθετήσεων υπέρ της αναγνώρισης του ρόλου που έπαιξαν οι διανοούμενοι διαφορετικών χωρών, τάσεων και εξαρτήσεων στην ιστορία των Φώτων. Κάθε έθνος μοιάζει εφεξής διατεθειμένο να αναζητήσει και να βρει στο παρελθόν του ένα ρεύμα που θα ήταν ο δικός του Διαφωτισμός. Αναλύοντας συνοπτικά αυτή τη συζήτηση, θα αναρωτηθούμε κατά πόσον αυτός ο πολλαπλασιασμός των εθνικών Διαφωτισμών είναι συμβατός με τον κοσμοπολιτισμό που μας κληροδότησε η *Respublical litteraria*.

Ο **Franck Salaün** είναι καθηγητής γαλλικής φιλολογίας στο πανεπιστήμιο Paul-Valéry (Montpellier) και μέλος του *Ινστιτούτου Ερευνών για την Αναγέννηση, την Κλασική Εποχή και τα Φώτα* (IRCL, CNRS). Διευθύνει το περιοδικό *Recherches sur Diderot et sur l'Encyclopédie*. Εχει δημοσιεύσει: *Les Lumières. Une introduction*, Παρίσι, εκδ. PUF, 2011; *L'Affreuse doctrine. Matérialisme et crise des mœurs au temps de Diderot*, Παρίσι, εκδ. Kimé, 2014; (διεύθυνση) *Le Langage politique de Diderot*, Παρίσι, Hermann, 2014; (συν-επιμέλεια με τον J.-P. Schandeler), *Enquête sur la construction des Lumières*, Ferney-Voltaire, C18, 2018.

Jean Pierre SCHANDELER, « Επιστρατεύοντας » τον Διαφωτισμό: παραδείγματα σύγχρονων κρίσεων

Θα αναλύσουμε ορισμένα παραδείγματα « επιστράτευσης » των ιδανικών των Φώτων στο πλαίσιο έντονων εθνικών κρίσεων. Πιο συγκεκριμένα, θα εστιάσουμε πρώτον, στο ρόλο που μπορούν να παίξουν οι αναφορές στον αιώνα του Βολταίρου και της Γαλλικής Επανάστασης σε συνθήκες ιδεολογικών και πολιτικών αντιπαράθεσεων με μια καταπιεστική εξουσία και δεύτερον, στην επίκληση των Φώτων ως επακόλουθο τραυματικών γεγονότων (όπως π.χ. τρομοκρατικές ενέργειες) οι οποίες πλήττουν τις αξίες ή τα σύμβολα μιας κοινωνίας.

Ο **Jean-Pierre Schandeler** είναι ερευνητής στο *Ινστιτούτο Ερευνών για την Αναγέννηση, την Κλασική Εποχή και τα Φώτα* (IRCL) του Εθνικού Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών (CNRS). Μελετά τις σχέσεις ανάμεσα στην ιστορία και τη γένεση των ηθικών και πολιτικών επισημών στον 18^ο και 19^ο αιώνα, της σκέψης του Ντ'Αλαμπέρ και του Κοντορσέ καθώς επίσης και την επανοικειοποίηση των Φώτων στη σύγχρονη εποχή. Δημοσίευσε ένα βιβλίο με αντικείμενο τις ερμηνείες του Κοντορσέ στον 19^ο αιώνα (εκδ. SVEC, 2000) και συνεπιμελήθηκε την κριτική έκδοση του έργου του Κοντορσέ, *Ιστορικός Πίνακας των προόδων του ανθρώπινου πνεύματος* (εκδ. INED, 2004). Πρόσφατα δημοσίευσε σε συνεργασία με τον Franck Salaün το συλλογικό τόμο *Enquête sur la construction des Lumières* (εκδ. Centre international d'étude du 18e siècle, Ferney-Voltaire).